

consonant, però això no és peculiar a les preposicions. També s'observa a les Illes certa propensió a aglutinar amb altres preposicions, que no és pròpia del Continent: ja he donat alguna indicació de *dedins* a Menorca, però és també de Mallorca (Arx. Lluís Salvador, p. 218); a Campanet m'explicaven, parlant de la vella partida muntanyenca de Míner, que «es Mal Torrent davalla des Puig Tomir, *də pər din minə*» (1964).

Encara que la I de INTUS i de INTRO era breu (cf. 10 fr. *dans*, it. *entro*, cast.-port. *dentro*), apareix tractada com una vocal tancada en català i en una part dels dialectes occitans, donant *i*; com va establir GMillardet, RLR LVII, 189-203 és un tractament propi en aquestes llengües de la vocal pretònica quan va 15 seguida del nexa complex N+oclusiva dental+consonant, que explica també la variant *intrar*, força freqüent, del verb *entrar* (nascuda aquella en les formes arrizotòniques, aquesta en les rizotòniques): és doncs pròpia de la posició proclítica, en l'ús preposicional 20 (cf. el que he dit a DINAR); en realitat el radi d'aplicació d'aquesta llei fonètica menor és encara més ampli, no sols perquè la *ç* es compta a tals efectes com *ts* (la pron. antiga), sinó perquè s'aplica a la *u* igual que a la *i* (*munts*, pall. *sints*, *unça*, *acunçar*, *agrunçar*) 25 i fins a certes combinacions en què la consonant intermèdia no és dental.

Substantivat *els dintres* 'la interioritat' (exs. d'escr. Renaix. des de Pons i Mass., *Auca*, en *AlcM*); «avui m'ha dit que semblava una dea; i encara vós, 30 comè sabeu dels meus *dintres*, inexpert cavaller?», Coromines (*L'amor Traïdor*, 1925, O. C., 613b20); *els dintres* (*L'Escala*, 1937) o *els intres* (Sant Pol de Mar, 1930) del sardó són la part de la xarxa del bou que va de les goles al coll o goleró. *Endinsar* (pron. *ən- 35 dinzá*) [cscr. Renaix.]; sembla ser estrany a les Illes i P. Val. (en aquest diuen *adinsar*, Renat, «El Camí», 14-iv-1934); tanmateix *endinsada* mall., men., *endinsalla* mall. (*AlcM*). *Endins*, *endintre* (tots dos 1803, Belv. i escr. Renaix.; el primer, c. 1855: *mar endins!*, 40 JAclavé, *Catalunya endins*, FMacià; el segon en *l'Atl.*).

¹ La grafia en *-a* és equívoca tractant-se de textos orientals, però no havent-hi gaire descendència del ll. *intra* en la major part de les llengües romàniques, i gens en les llengües més veïnes (hi ha *intre* «dedans» en oc. antic, però mai no hi existí un **intra* ni en l'Edat Mitjana, Levy), i no havent-hi més que *dintre* amb *-e* en cat. occid., hem de creure que és INTRO el que donà el cat. ant. *+intre*. La forma sense *d-* es va mantenir especialment com a expressió de gent de mar, usual ja en el *Consolat* per a 'endins de la mar': «si ella no canviarà àncores ne proís, e aquela nau o leny qui primerament serà ornejada, les mudarà, e les canviarà pus *intra* 45 o pus fora, e aquella nau, que darrera entrada e ornejada serà, no-s muda --» (ed. Pard., § 157, p. 177). Més notable és que això s'ha mantingut fins als nostres dies com a adjectiu i substantiu (no adv.) entre els pescadors i mariners de la costa al

N. de Barcelona: *vent intre* 'el que bufa de la banda de terra per al pescador que està en mar, per oposició al *vent* de fora': «el terral és més *intre* que la tramuntana», Sant Pol de Mar (1930); «les aigües són *intres* quan fan derivar la barca cap enfora, són *llargues* quan la tiren cap a terra i són *plagenques* quan la fan seguir en direcció paral·lela a la platja», *ibid.* (1931); *els intres* són una peça de l'art situada més enfora del coll, anant cap a les gorges i el *caló*», *ibid.* (1932); coses semblants a *L'Escala* (1937). — ² Més documentació antiga en doc. ross. de 1308 (RLR VIII, 55), cancelleresc de 1304 (Finke, *Acta Ar.* III, 123): «Enaxí com --- en les espheres dels elements lo foch és sobre l'air e --- sobre l'aygua, e l'aygua sobre la terra, enaxí en los cors elementats composts és lo contrari: car la calor natural és més *dintre* los cors que neguna de les altres propietats dels elements ---», *DoctrPu.*, pàgina 237. — ³ En els mateixos termes es poden interpretar les coses que diu AFerrer Guinart: «*adintre*: a dins, dedins, en l'interior», «*dins*, *dedins*, *adintre*: és molt corrent», *Rond.*, 211, 217.

DINYAR, ADINYAR, ENDINYAR, mot argòtic i murriesc, d'origen gitano, sobre el qual no ens caldrà més que remetre als estudis de MLWagner (*Argot Barcelonais*, 55) i C. Claveria (*Estudios Gitanos*, 145-151) així com als reculls de Vallmitjana, Givanel i Mestre publicats en el BDC VII, 18, 31, 32; III, 84.

Diocesà, diòcesi, dioic, V. economia Dioptrasi, dioptra, dioptria (o diòptria), diòptrica, V. òptic Diorama, V. panorama Diorita, V. horitzó Diornal, diós, V. dia

⁴ *Diòxid*, mot que manca al *AlcM* i al *Dfa.*, a l'ordre alfabètic, però usat en aquesta obra, a l'article *aigua oxigenada*; en realitat és quasi un anglicisme, que potser no val la pena d'acceptar: els anglesos i nord-americans usen *carbon dioxyde* en el sentit d'"anhidrid carbònic"; només als tècnics tocarà decidir si són necessaris tots dos (amb alguna diferència), però m'inclino a creure que no i que en tot cas no hi ha raó per canviar l'altre, mantingut per un químic com Fabra.

Diplo-, V. diploma

DIPLOMA, pres del ll. *díplōma*, -*ātis*, 'document oficial', i aquest, del gr. *δίπλωμα* 'tabela o tauleta, o bé plana de paper, doblegada en dues', derivat de *διπλώω* 'plegar, doblegar', i aquest, de *διπλοῦς* 'doble'. □ 1.ª doc.: 1803, Belv.

DERIV.: *Diplomàtic* [1803, Belv.]; *diplomàtica* [id.]. *Diplomàcia* [Lab. 1839]. *Epanadiplosi*, gr. *ἐπαναδίπλωσις* id., derivat d'*ἐπαναδίπλωω* 'jo redoblo', derivat de *διπλοῦς*.

CRT. formats amb aquest adjectiu: *Diplostemon*, format amb *στήμων* 'estam'. *Diploporia*, amb *ὄψ* 'vista'; *diplòpic*. I els altres amb l'element prefixat *diplo-* que enumera el *Dfa.*